

Щербань Я.С.,
студентка 5 курсу 14 групи
Інститут підготовки кадрів для органів юстиції
Національний юридичний університет імені
Ярослава Мудрого

БЕЗРОБІТТЯ ЯК ФОНОВЕ ЯВИЩЕ

Ключові слова: безробіття, фонове явище, соціальна нерівність

Keywords: unemployment, background phenomenon, social inequality

Анотація: У тезах розглянута трудова незайнятість працездатних осіб як фонове явище, що сприяє вчиненню злочинів.

Abstract: In theses examined labor unemployment of employable personalities as a background phenomenon facilitating the commission of crimes.

Як відомо, на стан злочинності впливають багато факторів. Перебуваючи у постійному русі та розвитку, суспільство діє на конкретних людей по-різному, в залежності від їх світосприйняття та осмислення об'єктивної дійсності через призму набутого досвіду, власних переконань і психологічних властивостей. Для того, щоб зменшити рівень злочинності шляхом її попередження, необхідно виявити детермінанти, які впливають на вчинення злочинів, та за можливості їх побороти, або зменшити їх негативний вплив на суспільство.

Чинники, які сприяють вчиненню злочинів, в цілому розподіляють на три рівні від загального до конкретного, тобто чинники, що породжують злочинність взагалі, що сприяють вчиненню конкретних видів злочинів і ті, що обумовлюють вчинення конкретного злочину. Окрім зазначених детермінант, у криміногенний комплекс злочинності на всіх рівнях входять так звані фонові явища, яким іманентно притаманно соціально негативне пофарбування, але вони, не досягаючи рівня суспільної небезпеки, не містять складу злочину, а, сприяючи виникненню злочинності, становлять її поживне підґрунтя [6, с. 310].

Фонові явища розподіляють на загальні та спеціальні, і традиційно до них відносять пияцтво, проституцію, наркоманію, бродяжництво, нелегальну трудову міграцію, проституцію і т. д. Як бачимо, такі явища за своєю суттю є соціальними девіаціями і мають тенденцію переростати у делінквенту поведінку [1; с.311]. Одним із таких чинників, що сприяють вчиненню злочинів та дестабілізують моральний порядок у суспільстві, є трудова незайнятість працездатних осіб, а саме — безробіття. Не маючи можливості гідно забезпечувати себе і свою сім'ю, а іноді й задовільнити потреби в найнеобхідніших речах, особи штовхають себе на вчинення крадіжок, грабежів та інших корисливих злочинів. Відповідно до вивченої судової практики за січень-жовтень 2017 року, лише 26% осіб, що вчинили крадіжку зазначили, що мають неофіційне працювання, інші ж не мали легального заробітку взагалі. При цьому майже 70% виражали щире каяття, а деякі з цих осіб визначали, що зробили це під впливом важкого матеріального становища.

Слід зазначити, що у зв'язку з високим соціальним розшаруванням населення України, рівень кількості злочинів, зумовлених майновою нерівністю та недостатністю коштів для задоволення власних потреб є досить значним. Русійською силою формування нерівності стала різниця в доступі до економічних ресурсів, зокрема, до об'єктів приватизації на початку переходу від адміністративно-планової до ринкової економіки. Є всі підстави для висновку про те, що сучасне українське суспільство є не просто глибоко розшарованим, а навіть поляризованим. На одній стороні шкали сконцентровано відносно нечисленну групу заможного населення (їх частка не перевищує 5—7%), а на другій — щонайменше чверть населення на межі виживання [4; с.34]. За відсутності послідовної соціальної орієнтованості реформ, особливо на їх початковому етапі, відбулося зубожіння, лямпенізація і маргіналізація значної частини населення. Надії на швидке формування середнього класу як основи стабільного буття і розвитку суспільства не виправдалися [3; с.114]. Різка стратифікація населення за рівнем доходів, доступом до соціальних послуг, умовами та якістю життя, породжують криміногенно небезпечну соціальну нерівність, що у свою чергу детермінує соціальне напруження і знижує межу та міру законслухняності значної частини суспільства. В умовах, коли більша половина населення не може задовольнити елементарні споживацькі потреби за легальні доходи, люди масово вдаються до пошуку додаткових доходів, у тому числі шляхом вчинення правопорушень і злочинів [2; с.110]. Ступінь правослухняності населення також знижується внаслідок невиконання державою своїх соціальних зобов'язань перед громадянами (відсутність адресної підтримки соціально незахищених верств, масові невилплати заробітної плати, пенсій, розвал системи безоплатної медичної допомоги та ін.) [3; с.114].

Умовою крадіжок є соціальне розшарування населення в нашій країні. Крім того, у злочинців, які скоюють злочини проти власності, також існує думка, що достаток більш соціально

забезпечених осіб досягнуто неправомірною діяльністю, і що праведною працею не можна було досягнути такого благополуччя. Тому злочинець вважає, що він вчинив справедливо [6; с.130]. Хоча як зазначає Лібанова, не всі прояви нерівності негативно сприймаються населенням. Високі доходи осіб, чії кваліфікація, сумлінність і внесок в економічний розвиток країни не викликають сумнівів, не дратують. Натомість преференції та привілеї тих, чия діяльність у масовій свідомості асоціюється з порушенням законодавства, неправовими і неетичними діями, є рушійною силою масового незадоволення [4; с.26].

На рівень безробіття в певному місці впливають політичні, географічні, соціально-економічні та інші фактори. Іноді особи під впливом певних зовнішніх факторів скоюють злочини, які б вони за умов проживання в розвинутій політично та економічно стабільній соціальній країні ніколи б не вчинили. Яскравим прикладом впливу умов проживання та трудової незайнятості працездатної частини населення слугує факт, який було виявлено під час боротьби США та Європи з поставками наркотичних засобів з країн Латинської Америки у 1970-1980 рр. Спроби американських та європейських спецслужб захистити свої країни від потужних кокаїнових та морфієвих ін'єкцій припиненням вказаних потоків закінчилися невдачею. Щоб знайти ключ до підвищення ефективності наркотичної профілактики, були вивчені всі елементи складної наркосистеми: виробники, постачальники, розповсюджувачі, споживачі. Поглиблений аналіз показав, що й виробництво, й споживання наркотиків — це лиш симптоми серйозних економічних та соціальних хвороб соціуму. Виявилося, що країни, з яких здійснюється постачання наркотиків, не здатні забезпечити соціально корисною працею селян – виробників «білої смерті». Слаборозвинена економіка цих країн та особливості горного клімату ставлять селян перед вибором : виробництво наркотиків чи голодна смерть [5; с.165].

Таким чином, безробіття відіграє велику роль як фонове явище у механізмі вчинення злочинів і може виступати умовою вчинення злочину, викликаючи протиріччя між потребами та можливостями їх задоволення, зумовлене складною соціально-економічною ситуацією в країні.

Зменшення рівня безробіття та соціальної нерівності разом з підвищенням рівня соціальної захищеності людини і громадянина допоможе знизити ризик вчинення злочинів, адже люди будуть менше опинятися перед вибором злочинного варіанта поведінки під впливом певної складної життєвої ситуації у виді важкого матеріального становища.

Список використаних джерел:

1. Валуїська М. Ю. Фонові явища злочинності та засоби протидії їм в умовах місць позбавлення волі / М. Ю. Валуїська // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 5. – С. 310–314.
2. Головкін Б.М. Загальна характеристика детермінантів злочинності в Україні / Б. М. Головкін //Форум права. - 2014. - № 1. - С. 106–111- Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2014_1_21
3. Загальні фактори відтворення фонових для злочинності явищ в Україні//Назаренко, Д. О.; Nazarenko, D. O.(Вісник Кримінологічної асоціації України. - 2013. - № 5. - С. 110-117, 2013)
4. *Нерівність за доходами в сучасній Україні* / Е. М. Лібанова // Соціально- трудові відносини: теорія та практика. - 2014. - № 2. - С. 26-36.
5. С.М.Ишчаков. *Зарубежная криминология*. Издательская группа ИНФРА • М—НОРМА Москва, 1997.
6. Христич І. О. Латентна віктимізація жертв крадіжок в Україні // The Journal of Eastern European Law = Журнал східноєвропейського права. – 2015. – № 20. – С. 127–133.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман,
проф. Б. М. Головкін,
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

**Злочинність у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
3-68 кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.**

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017